

УДК 343

DOI <https://doi.org/10.32847/ln.2021.14.016>

Волонець Д.Ф.

здобувач

Науково-дослідного інституту публічного права м. Київ

ПРЕДМЕТ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТАТТЯМИ 366²-366³ КК УКРАЇНИ

Актуальність теми. Конституція України у ч. 2 ст. 6 проголосила, що органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України. Наведене положення Основного Закону держави однозначно є головною загальною засадою, визначальним чинником діяльності посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування виключно у рамках правового поля, жодне їх рішення не може суперечити закону.

Проте навряд чи знайдеться певна країна, у якій наділені владними повноваженнями особи не вчинять дій всупереч інтересам служби. Подібні діяння іменуються корупційними (або пов'язаними з корупцією) [1, с. 50]. У зв'язку із цим доводиться констатувати, що без належного правового забезпечення запобігання таким шкідливим та небезпечним явищам подальший розвиток правової держави та формування громадянського суспільства просто немислимий.

Діяння, передбачені ст.ст. 366²-366³ КК України відносяться саме до числа кримінальних правопорушень, пов'язаних із корупцією, а відтак дослідження обов'язкових елементів складів цих злочинів набуває особливої актуальності та важливості.

Стан дослідження. Варто наголосити, що питанню предмета кримінального правопорушення загалом, та предмета злочинів, передбачених ст.ст. 366²-366³ КК України, зокрема, приділялася й приділяється чимала увага у працях таких вітчизняних вчених, таких як В.В. Андрієшин, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, А.А. Васи-

льєв, А.А. Вознюк, О.А. Гритенко, В.К. Грищук, Г.В. Дідківська, В.П. Ємельянов, Є.О. Житний, М.Й. Коржанський, В.М. Куц, О. М. Литвинов, Т.М. Луцький, І.І. Митрофанов, Д.М. Міськів, Т.О. Мудряк, О.Ф. Пасека, В.Ф. Примаченко, А.В. Савченко, М.В. Самарчук, Є.Л. Стрельцов, В.В. Сухонос, В.Я. Тацій, В.П. Топчій, П.Л. Фріс, М.І. Хавронюк, В.В. Шаблистий, О.О. Шкута, О.Н. Ярмиш та ін.

Не дивлячись на це, на сьогоднішній день питання предмета складів кримінальних правопорушень у вигляді декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, залишається недостатньо дослідженим.

Метою цієї статті є визначення предмета декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу. Зі змісту диспозицій ст.ст. 366²-366³ КК України вбачається, що ці кримінальні правопорушення відносяться до категорії предметних [2, с. 129]. Даний факт свідчить про те, що обов'язковим елементом складів кримінальних правопорушень у вигляді декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є предмет злочину.

Додамо, що предмет безпосередньо не входить до складу такого обов'язкового елементу складу злочину або кримінального проступку,

як об'єкт, проте, як правило, він розглядається поряд із ним. Не в останню чергу це пояснюється тісним зв'язком предмета з цим обов'язковим елементом.

Під предметом злочину в літературі розуміють будь-які речі матеріального світу, з певними властивостями яких закон про кримінальну відповідальність пов'язує наявність у діях особи ознак конкретного складу злочину або кримінального проступку. Однак використане у цьому визначенні предмета кримінального правопорушення поняття «речі матеріального світу» не слід розуміти буквально як лише фізичні речі, оскільки кримінальний закон у певних випадках пов'язує наявність у діях особи конкретного складу кримінального правопорушення з властивостями таких явищ реальної дійсності, які у буквальному розумінні неможливо вважати ані фізичними, ані матеріальними. В якості таких предметів злочину закон визначає, наприклад, відомості (ст. 114 КК), таємницю (статті 168, 231, 232, 328 КК), інформацію (ст. 232¹, 361², 362, 363 КК) тощо [3, с. 95-96].

Враховуючи диспозицію ст.ст. 366²-366³ КК України та наведене визначення поняття «предмет кримінального правопорушення» стає очевидним, що предметом декларування недостовірної інформації (як і предметом неподання суб'єктом декларування відповідної декларації) виступає декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, яка передбачена Законом України «Про запобігання корупції».

Дана думка не викликає жодних сумнівів як в науковій площині, так і в судовій практиці (окремо зауважимо, що предмет кримінальних правопорушень у вигляді декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування відповідної декларації прямо розкривається в окремих судових рішеннях за ст. 366¹ КК України, тоді як в рішеннях за ст.ст. 366² та 366³ лише згадується відповідна декларація, яка прямо не називається предметом кримінального правопорушення).

Так, наприклад, у вироку Лугинського районного суду Житомирської області від 02 липня 2020 року зазначається, що безпосереднім предметом кримінального правопорушення у вигляді декларування недостовірної інформації є декларація особи уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України «Про запобігання корупції» [4].

Нагадаємо, тривалий час неподання суб'єктом декларування відповідної декларації розглядалось як різновид кримінального правопорушення у вигляді декларування недостовірної інформації, а відтак даний висновок щодо предмету поширюється як на склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366², так і на склад злочину, закріпленого ст. 366³ КК України.

Подібний висновок щодо предмету кримінальних правопорушень у вигляді декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування відповідної декларації міститься і у вироку Вищого антикорупційного суду від 30 жовтня 2019 року по справі № 760/4297/18, в якому вказується, що предметом декларування недостовірної інформації є декларація та інформація, що її зазначає суб'єкт декларування. Виключно електронна форма декларації визначена спеціально уповноваженим органом – Національним агентством з питань запобігання корупції [5].

На перший погляд суд наголошує на тому, що предметом кримінальних правопорушень у вигляді декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування відповідної декларації є не тільки декларація, але і інформація, що міститься у ній. Насправді ж, інформація виступає складовою частиною цієї декларації, а даний умовивід суду лише дозволяє більш повно зрозуміти зміст цього предмета – декларації. Відтак, декларація та інформація у ній співвідносяться між собою як форма та зміст.

Враховуючи це, кожен з варіантів (предмет злочину – декларація та предмет злочину – декларація та інформація, що в ній міститься)

є правильним, а отже його можна використувати в ході нашого дослідження.

У ст.ст. 366² та 366³ прямо не розкривається зміст декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Натомість диспозиції цих статей відсилають нас до Закону України «Про запобігання корупції». При цьому, у вказаному нормативно-правовому акті відсутнє визначення поняття «декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування», однак з тексту Закону стає зрозумілим, що це електронний документ, який особисто подається декларантом у встановлений часовий період.

Загалом же, проаналізувавши зміст Закону України «Про запобігання корупції», повністю погоджуємось із думкою В.В. Андрієшин про те, що під декларацією особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування слід розуміти офіційний електронний документ, який підтверджує певні юридичні факти, складається за встановленою Національним агентством формою, подається особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (суб'єктом декларування), та містить передбачені Законом зафіксовані за допомогою технічних засобів на офіційному веб-сайті Національного агентства відомості щодо суб'єкта декларування та членів його сім'ї [2, с. 130].

Ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» передбачає наступні типи декларацій:

1. Щорічна (подається щорічно до 1 квітня) – декларація, що подається декларантами за минулий рік.

2. Декларація для осіб, які припиняють діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування (декларація перед звільненням) - за період, не охоплений раніше поданими деклараціями (подається не пізніше двадцяти робочих днів з дня припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого само-

врядування, або іншої діяльності, зазначеної у підпунктах «а» та «в» пункту 2 частини першої статті 3 Закону «Про запобігання корупції» [6]).

3. Декларація для осіб, які припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування (декларація після звільнення) - подається наступного року після припинення діяльності та охоплює минулий рік.

4. Декларація для осіб, які претендують на зайняття певної посади (декларація кандидата на посаду) – подається до призначення або обрання на відповідну посаду та охоплює минулий рік.

Крім того, чинне законодавство передбачає можливість подання виправленої декларації, що являє собою будь-яку з вказаних декларацій, в якій суб'єктом декларування внесені певні зміни (внесення змін можливе упродовж семи днів після подання декларації, але не більше трьох разів).

Таким чином, існують наступні типи декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: щорічна, перед звільненням, після звільнення, кандидата на посаду.

При цьому, предметами кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 366² та 366³ можуть бути не всі з перелічених типів декларацій. Зокрема, зі змісту примітки до ст. 366² випливає, що предметом цих злочинів не може виступати декларація кандидата на посаду.

Форма декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, складається з правил заповнення форми декларації та шістнадцяти розділів, у яких суб'єкт декларування зазначає інформацію про себе, членів своєї сім'ї, інших осіб та об'єкти декларування згідно із Законом України «Про запобігання корупції» [6].

Самі ж розділи мають наступні назви:

1. Тип декларації та звітний період;
 - 2.1. Інформація про суб'єкта декларування;
 - 2.2. Інформація про членів сім'ї суб'єкта декларування;

3. Об'єкти нерухомості;
4. Об'єкти незавершеного будівництва;
5. Цінне рухоме майно (крім транспортних засобів);
6. Цінне рухоме майно – транспортні засоби;
7. Цінні папери;
8. Корпоративні права;
9. Юридичні особи, трасти або інші подібні правові утворення, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї;
10. Нематеріальні активи;
11. Доходи, у тому числі подарунки;
12. Грошові активи;
- 12.1 Банківські та інші фінансові установи, у яких відкрито рахунки суб'єкта декларування або членів його сім'ї;
13. Фінансові зобов'язання;
14. Видатки та правочини суб'єкта декларування;
15. Робота за сумісництвом суб'єкта декларування;
16. Членство суб'єкта декларування в організаціях та їх органах.

Варто додати, що з диспозицій ч. 1 та ч. 2 ст. 366² впливає, що для кваліфікації діяння за вказаною статтею необхідно, щоб інформація у відповідній декларації відрізнялася від достовірної на суму від 500 до 2000 прожиткових мінімумів для працездатних осіб – у випадку вчинення декларантом кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366² та на суму понад 2000 прожиткових мінімумів для працездатних осіб – у випадку вчинення злочину, передбаченого ст. 366² КК України.

Анотація

Метою статті є визначення предмета декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. У статті досліджується предмет складів кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 366²-366³ КК України. Зі змісту диспозицій ст.ст. 366²-366³ КК України вбачається, що ці кримінальні правопорушення відносяться до категорії предметних. Даний факт свідчить про те, що обов'язковим елементом складів кримінальних правопорушень у вигляді декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи,

Таким чином, вказана інформація має бути такою, що може бути виражена в матеріальному еквіваленті. З огляду на викладені вище розділи декларації зрозуміло, що подібна інформація апіорі не може бути включена до розділів 1-3, 9, 15-16. Відтак, повністю підтримуємо позицію, відповідно до якої така інформація може міститись у розділах 3–8, 10 (якщо нематеріальні активи можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті), 11–14 декларації [7, с. 58].

Таким чином, на підставі викладеного вище можна зробити висновок про те, що предметом складів кримінальних правопорушень виступає декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. При цьому, предметом можуть виступати наступні типи декларацій: щорічна, перед звільненням та після звільнення.

Окремо варто зауважити на тому, що для кваліфікації суспільно небезпечного діяння за ст. 366² недостатньо встановити факт наявності у відповідній декларації недостовірної інформації [8, с. 119-120]. Так, вказана інформація має відрізнятися від достовірної на суму, як мінімум, від 500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб – у випадку кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366² КК України, та від 2000 прожиткових мінімумів для працездатних осіб – у випадку злочину, закріпленого ч. 2 ст. 366² КК України.

Перспективним напрямком подальших досліджень вважаємо аналіз решти обов'язкових елементів складів кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 366²-366³ КК України (об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони).

уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є предмет злочину. Доведено, що предметом складів кримінальних правопорушень виступає декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. При цьому, предметом можуть виступати наступні типи декларацій: щорічна, перед звільненням та після звільнення. Встановлено, що для кваліфікації суспільно небезпечного діяння за ст. 366² недостатньо встановити факт наявності у відповідній декларації недостовірної інформації. Так, вказана інформація має відрізнятися від достовірної на суму, як мінімум, від 500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб – у випадку кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366² КК України, та від 2000 прожиткових мінімумів для працездатних осіб – у випадку злочину, закріпленого ч. 2 ст. 366³ КК України. Враховуючи структуру декларації, подібна інформація може міститись у розділах 3–8, 10 (якщо нематеріальні активи можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті), 11–14 декларації. З'ясовано, що чинне законодавство передбачає можливість подання виправленої декларації, що являє собою будь-яку з вказаних декларацій, в якій суб'єктом декларування внесені певні зміни (внесення змін можливе упродовж семи днів після подання декларації, але не більше трьох разів). Зроблено висновок про те, що предметом складів кримінальних правопорушень виступає декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. При цьому, предметом можуть виступати наступні типи декларацій: щорічна, перед звільненням та після звільнення.

Ключові слова: злочин, кримінальне правопорушення, декларація, предмет кримінального правопорушення, кримінальна відповідальність.

Summary. Volonets D.F. Target of crime provided by articles 366²-366³ of the criminal code of Ukraine

The purpose of the article is to determine the subject of declaring inaccurate information and failure of the subject to declare the declaration of a person authorized to perform the functions of state or local government. The article examines the target of criminal offenses under Art. 366²-366³ of the Criminal Code of Ukraine. From the content of the dispositions of Art. 366²-366³ of the Criminal Code of Ukraine it is seen that these criminal offenses belong to the category of substantive. This fact indicates that the target of the crime is a mandatory element of criminal offenses in the form of declaring inaccurate information and failure of the subject to declare a declaration of a person authorized to perform the functions of state or local self-government. It has been proved that the target of criminal offenses is the declaration of a person authorized to perform the functions of the state or local self-government. At the same time, the following types of declarations can be the target: annual, before dismissal and after dismissal. It is established that for qualification of socially dangerous act according to Art. 366² it is not enough to establish the fact that the relevant declaration contains inaccurate information. Thus, this information must differ from the reliable amount of at least 500 living wage for able-bodied persons - in the case of a criminal offense under Part 1 of Art. 366² of the Criminal Code of Ukraine, and from 2000 subsistence minimums for able-bodied persons - in the case of a crime under Part 2 of Art. 366² of the Criminal Code of Ukraine. Given the structure of the declaration, such information may be contained in sections 3–8, 10 (if intangible assets can be measured in monetary terms), 11–14 of the declaration. It was found that the current legislation provides for the possibility of submitting a corrected declaration, which is any of these declarations, in which the subject of the declaration made certain changes (changes are possible within seven days after submission of the declaration, but not more than three times). It is concluded that the subject of criminal offenses is the declaration of a person authorized to perform the functions of state or local government. At the same time, the following types of declarations can be the subject: annual, before dismissal and after dismissal.

Key words: crime, criminal offense, declaration, target of criminal offense, criminal liability.

Список використаних джерел:

1. Шаблистий В. В. Дискусійні питання притягнення до кримінальної та адміністративної відповідальності за вчинення корупційних і пов'язаних з корупцією правопорушень // Дискусійні питання застосування антикорупційного законодавства: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 15.11.2019)/МВС України, Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. С. 49-52.
2. Андрієшин В. В. Кримінально-правова кваліфікація декларування недостовірної інформації (ст. 366¹ КК України). *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2018. № 2 (11). С. 127-137.
3. Ємельянов В. П. Кримінальне право України. Загальна частина. Основні питання вчення про злочин : наук.-практ. посіб. Харків : Право, 2018. 142 с.
4. Вирок Луганського районного суду Житомирської області від 02.07.2020 року по справі № 281/180/19 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/90153206> (дата звернення: 22.07.2020).
5. Вирок Вищого антикорупційного суду від 30.10.2019 р. по справі № 760/4297/18 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86528248> (дата звернення: 22.03.2020).
6. Форма декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/78/f458535n13.doc> (Дата звернення 03.05.2020 р.).
7. Франчук В.В., Корецька-Шукієвич Д.Д. Правопорушення, пов'язані з корупцією: адміністративно-правові засади протидії: монографія. Варшава: ЛьвДУВС, 2021. 183 с.
8. Шаблистий В. В. Суспільна небезпека (небезпечність) у кримінальному праві в епоху пост-модерну. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2015. № 3 (11). С. 112-124.